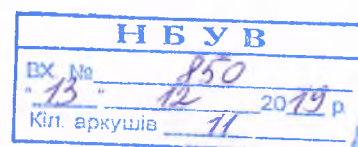

ВІДГУК
офіційного опонента
Новальської Тетяни Василівни,
доктора історичних наук, професора,
завідувача кафедри інформаційних технологій
Київського національного університету культури і мистецтв

на дисертацію **Сокур Олени Леонідівни**
«Взаємодія бібліотек наукових установ Національної академії наук України
у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору:
науково-організаційне забезпечення»
представленої на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних
комунікацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство,
бібліографознавство до спеціалізованої вченої ради Д 26.165.01
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Представлена до захисту дисертація Олени Леонідівни Сокур присвячена актуальній і важливій для розвитку теорії і практики бібліотечної справи темі – взаємодії вітчизняних бібліотек у формуванні наукового інформаційного простору, а саме дослідженню питання ефективної взаємодії бібліотек наукових установ Національної академії наук України у контексті науково-організаційного забезпечення діяльності, оцінки стану, тенденцій та перспектив процесів формування бібліотечно-інформаційних ресурсів для інтеграції вітчизняного наукового інформаційного простору у світовий.

Розвиток інформаційних технологій, стрімке збільшення інформаційних потоків, інформаційні потреби користувачів спонукають бібліотеки до використання об'єднаних інформаційних ресурсів та підвищення якості продуктів і послуг. Ефективне впровадження інновацій зумовлює економічну вигоду, сприяє розвитку національного культурного простору. У дослідженні проаналізовано різноманітні економічні, професійні та соціальні форми взаємодії вітчизняних і зарубіжних бібліотек, які відрізняються метою, ступенем інтеграції, складом учасників та тематичною спрямованістю, характером відносин між ними. Автором ґрунтовно охарактеризовано різні підходи вітчизняних і зарубіжних науковців щодо побудови оптимальної моделі бібліотеки, залежність внутрішніх і зовнішніх

взаємодій та зв'язків між ними; представлено дієві форми та шляхи ефективної співпраці бібліотек через репрезентований досвід. Це дало підстави для аргументованого висновку – тенденції останніх років продемонстрували динамізм перетворень, котрі кардинально вплинули на ефективне функціонування бібліотек в електронному середовищі, змінилися пріоритети у науково-організаційному забезпеченні та управлінні бібліотечною справою, які ще недостатньо вивчені. Саме тому дисертація О. Л. Сокур є актуальною, в якій запропоновано методологічні та практичні засади активізації співпраці у вітчизняній бібліотечно-інформаційній сфері.

Вагомість дослідження підтверджується його виконанням у межах науково-дослідної тематики Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського «Організація бібліотечно-інформаційних ресурсів як складова формування вітчизняного інтегрованого інформаційного простору» (2014–2016 рр., № державної реєстрації 0114U001071), «Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек як фактор розвитку суспільства знань» (2014–2016 рр., № державної реєстрації 0114U000197), «Розвиток нормативно-методичної бази діяльності наукових бібліотек відповідно до міжнародних стандартів» (2017–2019 рр., № державної реєстрації 0116U004420).

Достовірність й обґрунтованість наукових положень, висновків і результатів дисертації О. Л. Сокур забезпечується обумовленим застосуванням комплексу наукових підходів і методів: теоретичних згальнонаукових методів дослідження, соціокомунікаційного та діяльнісного методів, синергетичного підходу. Дослідниця опирається на наукові результати, подані у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців, використала ґрунтовну джерельну базу, проаналізувала значний масив законодавчого та нормативно-правового забезпечення щодо взаємодії та міжнародної співпраці вітчизняних бібліотек.

З метою оптимізації взаємодії бібліотек наукових установ НАН України автором узагальнено теоретичний і практичний досвід, охарактеризовано умови, можливості та шляхи їхньої подальшої співпраці.

Наукова новизна дисертаційного дослідження О. Л. Сокур досягається завдяки розробленню моделі ефективної співпраці бібліотек наукових установ НАН України, що у подальшому може бути експліковано на розбудову перспективної моделі взаємодії провідних вітчизняних бібліотек.

У дослідженні на базі аналізу традиційних рівнів взаємодії (регіональний, національний, міжнародний) запропоновано мікро-, макро і мегарівень взаємодії бібліотек наукових установ НАН України у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору. Автором доведено, що від узгодженості технологічних процесів на мікрорівні, які базуються на уніфікованому нормативно-методичному забезпеченні, залежатиме ефективність макро- та мегарівнів. У дисертації доведено, що активізація взаємодії бібліотек наукових установ НАН України на обґрунтованих рівнях оптимізує та інтенсифікує формування вітчизняного наукового інформаційного простору.

Практична значущість роботи полягає в розробці та впровадженні в діяльність бібліотек «Положення про дари до фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», що позитивно впливає на упорядкування цієї групи надходжень; розроблено структуру типової веб-сторінки бібліотеки на сайті наукової установи, що сприяє оптимізації інформаційного наповнення та забезпечення уніфікованого відображення їхньої діяльності; унормовано правові відносини НБУВ із науковими установами НАН України шляхом укладання угод про співпрацю щодо інтеграції електронних ресурсів. Практична апробація результатів дослідження сприяла впорядкуванню нормативно-методичного забезпечення бібліотек наукових установ, з цією метою було розроблено «Перелік діючих документів та інструктивно-методичних матеріалів, що регламентують діяльність бібліотек наукових установ НАН України».

Розроблені дисертантом пропозиції щодо науково-організаційного забезпечення взаємодії бібліотек з метою формування інтегрованих бібліотечно-інформаційних ресурсів, було використано при підготовці планів підвищення кваліфікації працівників бібліотек наукових установ НАН України. У подальшому результати дослідження планується впровадити у програми професійної перепідготовки працівників бібліотек наукових установ, використовувати при проведенні семінарських та лекційних занять.

У дисертації О. Л. Сокур на основі всебічного аналізу роботи мережі бібліотек НАН України здійснено узагальнення основних засад їхньої діяльності. Дисертантом подано характеристику мережі бібліотек через розкриття концептуальних засад формування, збереження та функціонування бібліотечно-інформаційних ресурсів НАН України. Визначено, що функціонування мережі відбувається на основі взаємовикористання, перерозподілу та збереження інформаційних ресурсів як бази наукових досліджень; узгодженість дій, як єдиної системи, досягається на основі єдиного науково-методичного забезпечення, уніфікації нормативно-методичного супроводу технологічних процесів, проведення спільних наукових досліджень із проблем бібліотекознавства, книгознавства, інформатизації бібліотек, функціонування системи підвищення кваліфікації.

О. Л. Сокур чітко і коректно визначила об'єкт і предмет дослідження. Основні положення і висновки спираються на ґрунтовне дослідження та аналіз наукової джерельної бази. Всього авторкою дисертації опрацьовано 552 джерела, серед яких є електронні ресурси і видання іноземними мовами. Це дозволило дослідниці визначити науковий апарат, логічно побудувати структуру роботи, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації 297 сторінок, основний текст становить 192 сторінки, що відповідає вимогам до дисертаційних робіт кандидатського рівня.

У вступі обґрунтовано вибір обраної теми дослідження, його зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт,

предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів; наведено відомості про особистий внесок здобувача, апробацію результатів дослідження, публікації автора.

У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади дослідження взаємодії бібліотек» проаналізовано широку джерельну базу, визначено комплекс підходів і методів дослідження.

Аналізуючи джерельну базу з предметної області дисертаційного дослідження О. Л. Сокур виокремила такі дві основні підсистеми: нормативно-правові документи, які регламентують взаємодію та міжнародне співробітництво бібліотек та наукові публікації стосовно співпраці бібліотек, музеїв, архівів та з іншими зацікавленими учасниками.

Перша група становить міжнародні акти та документи з питань правового регулювання взаємодії бібліотек; закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, інших міністерств і відомств, Національної академії наук України, які стосуються вітчизняної інформаційної сфери та бібліотечної галузі; документи, котрі регламентують діяльність бібліотек НАН України (статути, положення, інструкції, звіти, плани тощо).

Друга група – наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених щодо дослідження взаємодії бібліотек. Слід відзначити кропітку роботу дисертанта з аналізу дисертаційних досліджень з цієї тематики та виокремлення раціональних ідей, поданих авторами.

За результатами проведеного дослідження О. Л. Сокур зроблено аргументований висновок, що взаємодія є основою для реалізації усіх форм бібліотечної співпраці. Підґрунтям взаємодії вітчизняних бібліотек на сучасному етапі є активне впровадження інформаційних технологій та створення телекомунікаційного середовища, що значно розширило традиційну бібліотечну діяльність. Визначено, що ефективними засобами в інноваційній взаємодії бібліотек є їхня кооперація та інтеграція (с. 66).

Використання О. Л. Сокур комплексу методів і підходів сприяло багатоаспектному розкриттю теми дослідження, для розуміння значення бібліотечної взаємодії у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору та інтеграції його у світовий (с. 70–72).

У другому розділі «Розвиток взаємодії бібліотек наукових установ НАН України» визначено та досліджено етапи розбудови співпраці бібліотек мережі в історичному контексті на основі становлення системи організаційного та методичного забезпечення їхньої діяльності, що дозволило побудувати модель сучасної взаємодії бібліотек наукових установ НАН України на мікро- і макрорівнях та запропонувати перспективну інноваційну комплексну модель на мегарівні.

Доведено, що становлення бібліотечної мережі НАН України невіддільне від розбудови Української Академії наук. Нижня хронологічна межа дослідження обумовлена датою заснування Національної академії наук України (1918) (с. 75–76).

У рамках дослідження О. Л. Сокур детально проаналізовано сутність і зміст базового терміна «взаємодія» у філософії, соціології, лінгвістиці, бібліотекознавстві та визначено сутність і зміст понять «взаємодія бібліотек» і «взаємодія бібліотек наукових установ НАН України». Автором з'ясовано, що взаємодія є основою функціонування будь-якої системи, що полягає у безпосередній та опосередкованій комунікації, як складової фахової діяльності. Взаємодія бібліотек наукових установ НАН України – це тісно пов'язаний з розвитком наукових досліджень процес задля якнайповнішого задоволення інформаційних потреб користувачів-науковців і популяризації української науки та її збереження (с. 100).

У дисертації всебічно проаналізовано такі різновиди взаємодії бібліотек, як співпраця, співробітництво, партнерство, інтеграція, координація, консолідація. Обґрунтовано, що результативність та продуктивність обраної форми впливає на оптимізацію ефективної діяльності бібліотек (с. 102–110). У дослідженні виокремлено принципи, на основі яких

відбувається продуктивна взаємодія бібліотек задля розбудови в Україні цілісного наукового інформаційного простору.

У розділі представлено досвід організації міжбібліотечної співпраці у зарубіжних країнах, зокрема діяльність онлайн-комп'ютерного бібліотечного центру OCLC, у рамках якого створюється найбільша бібліографічна база даних – WorldCat; розглянуто партнерську співпрацю Британської бібліотеки з бібліотеками країни та світу щодо координації у формуванні і використанні фондів (с. 110–111).

Серед істотних наукових результатів другого розділу, отриманих автором, слід назвати розроблення моделі об'єкт-об'єктної взаємодії бібліотек НАН України на мегарівні, що передбачає активізацію міжбібліотечної, міжвідомчої, міждержавної співпраці.

У третьому розділі «Формування інтегрованого інформаційного ресурсу НАН України як складової вітчизняного наукового інформаційного простору» достовірності надає ознайомлення дисертанта з практичною роботою 65 бібліотек та бібліотечно-інформаційних підрозділів наукових установ НАН України, та зроблений висновок, що особливої уваги і організаційної допомоги потребують бібліотечні колективи з боку інформаційно-бібліотечних рад та адміністрацій установ, вимагає активізації розробка та впровадження нормативно-методичного забезпечення технологічних процесів. Наведені результати моніторингу сайтів наукових установ НАН України, анкетування та опитування, які було здійснено дисертантом, доводять вагомість результатів дослідження.

Автором представлено науково-організаційне забезпечення співпраці бібліотек НАН України щодо комплектування фондів зарубіжними виданнями та охарактеризовано зведені систематичні покажчики зарубіжної періодики (с. 137–143); відображено роботу бібліотек НАН України з обмінними фондами та їхню взаємодію щодо депозитарного збереження (с. 147–150). Вагомим здобутком роботи є дослідження колекцій, які

зберігаються у фондах бібліотек наукових установ НАН України та умови їхнього зберігання (с. 151–154).

У дослідженні представлено підсумок моніторингу сайтів наукових установ НАН України на предмет наявності та інформаційного наповнення сторінок бібліотек (с. 167–172). Дисертантом зроблено правомірний висновок, що організація ресурсів сучасної наукової бібліотеки вимагає вирішення питань модернізації матеріально-технічного забезпечення, науково-методичної і технологічної підтримки, програмного супроводу впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, активізації міжбібліотечної співпраці через уніфікацію технологічних процесів, запровадження постійно діючої диференційованої системи підвищення кваліфікації фахівців.

О. Л. Сокур доведено, що перспективним напрямом взаємодії бібліотек НАН України у формуванні інтегрованого наукового інформаційного простору є розбудова бібліотечних порталів знань – інноваційних проєктів НБУВ: електронної бібліотеки «Україніка» та інформаційного порталу «Наука України: доступ до знань». Дослідження підтвердило, що активізація взаємодії мережі бібліотек НАН України у напрямі входження у світовий науковий простір вимагає узгодження всіх ключових параметрів із міжнародними стандартами.

Основні наукові положення, висновки й результати дисертації підтвержені матеріалами теоретичного і практичного характеру, а також висновками до кожного розділу. Загальні висновки подано згідно з авторською концепцією та свідчать про досягнення мети і завдань дослідження, містять основні наукові результати дисертації та пропозиції щодо ефективної взаємодії бібліотек наукових установ НАН України.

Загалом наукове дослідження О. Л. Сокур характеризується структурованістю, методичною завершеністю та чіткістю зроблених висновків.

Особистий внесок здобувача є незаперечним, оскільки автор вперше на дисертаційному рівні розкриває значення і потенціал налагодження ефективної взаємодії бібліотек наукових установ НАН України у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору. Самостійний і інноваційний характер мають основні наукові висновки і рекомендації дисертації.

Автореферат повністю відповідає змісту дисертації, розкриває її основні положення, наукові висновки і рекомендації, написаний науковим стилем, що сприяє адекватному уявленню про особистий внесок здобувача, наукову практичну значущість проведеного дослідження. Структура, наповнення й оформлення відповідають вимогам державних стандартів і Міністерства освіти і науки України.

Основні наукові результати, висновки і рекомендації дисертації викладено у 30 публікаціях, зокрема у 13 статтях у наукових фахових виданнях України; у одній статті у зарубіжному науковому фаховому виданні; у 14 матеріалах конференцій; у двох статтях, які додатково відображають результати дослідження, що повністю відповідає вимогам висвітлення всіх наукових результатів, отриманих у дисертаційній роботі.

Глибина аналізу матеріалу та узагальнення результатів дослідження взаємодії бібліотек наукових установ НАН України та значення співпраці у бібліотечній сфері вирізняють цю дисертаційну роботу, забезпечують достовірність отриманих автором результатів та вірогідність її наукових висновків і рекомендацій. Позитивно оцінюючи результати дисертаційного дослідження О. Л. Сокур, варто висловити деякі побажання і зауваження:

1. Дисертантом задекларовано дослідження вагомego сегмента вітчизняної бібліотечно-інформаційної сфери. У ході дослідження проаналізовано величезний масив матеріалів. Проте, варто було б приділити увагу характеристиці читацького складу бібліотек наукових установ НАН України.

2. У другому підрозділі другого розділу автором детально проаналізовано сутність і зміст базового терміну «взаємодія» та запропоноване власне тлумачення понять «взаємодія бібліотек», «взаємодія бібліотек наукових установ НАН України». На нашу думку, доречно було б, цей матеріал виділити в окремий підрозділ та подати в першому розділі.

3. Аналізуючи базовий термін «взаємодія бібліотек наукових установ НАН України» дисертантом представлено лише функціональну складову сутності поняття, і не відображено адресне призначення бібліотеки – її читачі.

4. На сьогодні в Україні є дисертації, присвячені дослідженню співпраці обласних публічних бібліотек (зокрема, О. В. Башун, Л. І. Прокопенко та інші), тому О. Л. Сокур варто було б екстраполювати накопичений досвід на взаємодію бібліотек наукових установ НАН України.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, сподіваємося, що вони допоможуть дослідниці у подальших наукових пошуках.

Дисертація Сокур Олени Леонідівни «Взаємодія бібліотек наукових установ Національної академії наук України у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору: науково-організаційне забезпечення» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано вагомі науково обгрунтовані результати, що у сукупності вирішують важливе для бібліотечної теорії і практики питання взаємодії вітчизняних бібліотек.

Дисертаційне дослідження О. Л. Сокур «Взаємодія бібліотек наукових установ Національної академії наук України у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору: науково-організаційне забезпечення» відповідає вимогам, що висуває Міністерство освіти і науки України до дисертаційних досліджень кандидатського рівня, вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, профілю

спеціалізованої вченої ради Д 26.165.01 у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського НАН України. Його автор, Сокур Олена Леонідівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

Офіційний опонент:

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри інформаційних технологій
Київського національного університету
культури і мистецтв

Новальська Т.В.

Підпис _____	засвідчую.
Начальник ВК _____	
" ____ " _____	19__р.